

Sergejus Muravjovas: „Pranešusieji apie korupciją turi jaustis saugūs“

Rašėme, kad Seimo narių grupė įregistravo Pranešėjų apsaugos įstatymo projektą, kuriuo siekiama nustatyti aiškų ir veiksmingą asmenų, pranešančių apie korupciją ir kitus įstatymų pažeidimus, apsaugos mechanizmą. Tačiau kas turėtų būti jame apibrėžta? Kaip šis įstatymas turėtų veikti? Apie tai ir kitus kovos su korupcija klausimus su „Transparency International“ Lietuvos skyriaus vadovu Sergejumi MURAVJOVU kalbasi „Ūkininko patarėjo“ korespondentas Stasys JOKŪBAITIS.

– Apie pranešėjo apsaugos įstatymo būtinumą Jūs kalbėjote jau gana seniai. Tačiau visuomenė, darbdaviai, kai kurie politikai ne itin palankiai žiūri į „nešančius šiukšles iš namų“, neretai vadina juos skundikais, „stukačiais“ ir pan. Apklausos parodė, kad tik 7 proc. šalies piliečių praneša apie pastebėtą korupcijos atvejį. Kaip manote, ar priėmus šį įstatymą tas požiūris pasikeis?

– Mano akimis, tas požiūris jau pasikeitė. Dauguma apklaustųjų mano, kad tie, kurie praneša apie galimas korupcijos apraiškas, kitas negeroves savo darbovietėje, yra drąsus, pilietiškai žmonės. Manymas, kad tokie pranešėjai yra paprasčiausi skundikai – sovietinio mąstymo palikimas, kuris jau svetimas jaunajai kartai. Kai kurie vadovai paniškai bijo žmonių, kurie gali nieko nebijodami papasakoti, kas iš tiesų vyksta jų įstaigoje ar įmonėje, ir ieško būdų, kaip priversti juos tylėti. Pranešėjo apsaugos įstatymas yra viena iš antikorporcinio veikimo dalių, todėl manau, kad Seimas privalo jį priimti jau šį rudenį. Tai būtų labai rimtas žingsnis Lietuvoje norint apsaugoti pranešėjus apie korupciją nuo susidorojimo.

– Ar daug valstybių turi tokį ar panašų įstatymą?

– Pasaulyje apie 40 valstybių turi vienokį ar kitokį pranešėjų apsaugos įstatymą. Europos Sąjungoje – Airija, Slovakija, Slovėnija, Rumunija ir daugelis kitų. Mums labai svarbu perimti jų patirtį, nes vieno recepto, kaip pažaboti ko-

rupciją, piktnaudžiavimą tarnyba, nėra. Į šį įstatymą reikia žiūrėti labai rimtai. Tai kiekvienos įstaigos ar įmonės, bendrovės vadovo garbės ir sąžiningumo reikalas. Jie turėtų skatinti darbuotojus pranešti apie pastebėtas negeroves. Apsivalymas nuo negerovių prasideda nuo nuosirdaus darbuotojų ir vadovų bendravimo.

– Projekte numatyta, kad prieš pranešėją būtų draudžiama imtis drausminio poveikio priemonių, atleisti jį iš darbo, pažeminti pareigas, perkelti į kitą darbo vietą arba taikyti bet kokias kitas tokias neigiamo poveikio priemones kaip bauginimas, priekabiavimas, grasinimai susidoroti, atlyginimo sumažinimas, darbo sąlygų pabloginimas ir pan. Tačiau ir dabar tokius dalykus draudžia įstatymai, tik jų nelabai paisoma. Tai kas čia pasikeis?

– Šis įstatymas yra labai svarbus dėl kelių priežasčių. Pirmiausia – tai tam tikras politinis signalas, kad atėjo metas visiems įsijungti į antikorporcinę veiklą. Žmonės turi turėti galimybę atvirai, be baimės pasakyti, ką mano, išreikšti savo nuogąstavimą, atkreipti dėmesį į tai, kas vyksta aplink. Be to, Lietuvoje iki šiol neturėjome ir apibrėžties, kas iš tiesų yra tas pranešėjas, kokios jo funkcijos. Įstatymas perkelia įrodinėjimo našta darbdaviui. Jis, o ne pranešėjas turės įrodinėti arba aiškinti, kodėl jis pasielgė būtent taip, o ne kitaip.

– Kaip, Jūsų nuomone, turėtų būti apibrėžtas pranešėjo statusas? Tai žmogus, dirbantis toje įstaigoje, įmonėje ar organizacijoje, ar, kaip sakoma, ir asmuo „iš pašalies“?

– Tai valstybės apsisprendimo reikalas. Pasaulyje yra įvairių praktikų. Tačiau, mano nuomone, kad įstatymas veiktų, reikėtų pradėti nuo šiek tiek siauresnės apibrėžties, o vėliau būtų galima diskutuoti ir apie tai, kokie kiti žmonės galėtų turėti pranešėjo statusą. Pavyzdžiui, kokioje nors įstaigoje ar įmonėje dirbančių darbuotojų žmonos ar vyrai arba asmenys, turintys tam tikrų žinių ir kvalifikaciją, kurie pastebi, kad kažkas vyksta ne taip, kaip turėtų.

– Ar tokiu atveju nepadaugėtų nepagrįstų pranešimų, kurių tikslas – kam nors pakenkti, susidoroti ir pan.? Kaip nubrėžti tą ribą tarp pilietiško ir melagingų pranešimų?

– Tai labai nelengvas klausimas. Anksčiau buvo laikomasi nuostatos, kad turėtų būti apsaugoti visi žmonės, kurie praneša apie pastebėtas negeroves. Dabar ji šiek tiek keičiasi, nes daugelis supranta, kad darbuotojo atskleisti neigiami faktai gali sustabdyti neteisėtą veiklą, atnešti naudos valstybei. Labai svarbu laiku sužinoti, ar žmogus apie kokį nors piktnaudžiavimą praneša gera valia, ar tai daro kitokiais tikslais, pavyzdžiui, siekdamas naudos sau ar bendraminčiams. Visai kas kita, kai kalbame apie melagingą pranešimą. Tokiems žmonėms pranešėjo apsauga neturėtų būti suteikiama.

– Kokiais saugiais būdais, kitaip variantais, kanalais, turėtų būti pranešama apie korupcijos ir kitų nusikaltimų apraiškas?

– Kiekvienos įstaigos, įmonės ar organizacijos vadovo užduotis – viską padaryti taip, kad darbuotojai galėtų bet kada jiems pranešti apie pastebėtas neigiamas dalykus. Pranešėjų apsaugos įstatymas turėtų padėti sukurti nuosirdesnę bendravimą tarp darbuotojų ir darbdavių. Žmonės turi žinoti, kad už praneštus neigiamus faktus jų niekas neteis ir nebandys su jais susidoroti. Tai vie-

nas iš esminių šio įstatymo momentų. Pranešimų kanalai, arba vadinamosios karštosios linijos, turėtų būti saugios, užtikrintas pranešančio asmens konfidencialumas, kad nebūtų griaunamas darbuotojų pasitikėjimas savo darbovieta. Šiuo metu prie tokių duomenų, deja, prieiti gali daug kas. Taip tikrai neturėtų būti.

– Kokių, Jūsų nuomone, realesnių valstybės garantijų ir paramos turėtų sulaukti pranešusieji apie nusikalstamą veiklą? Kaip rodo gyvenimas, ne vienas žmogus, pranešęs apie rimtas negeroves, neteko darbo, savo lėšomis buvo priverstas gintis teismoje ir po tokio savo poelgio nesijaučia labai laimingas.

– Iš tiesų labai lengva paskatinti žmogų pranešti apie negerus dalykus, bet jis ne visuomet žino, kas jo laukia. Todėl, mano nuomone, tai turi būti kiekvieno žmogaus apsisprendimo reikalas. Pranešėjų atskleisti faktai padeda sužinoti, kas iš tiesų dedasi vienoje ar kitoje srityje, sustabdyti korupciją ir piktnaudžiavimą, todėl labai svarbu deramai pasirūpinti jų apsaugą ir gerove, padaryti taip, kad jie nerizikuotų viskuo. Kai veiksmas vyksta nedideliam miestelyje, žmogui nelengva apsispręsti, kaip jam pasielgti – ar jo pranešimas tikrai duos naudos valstybei, ar tik nukentės jis pats. Gaila, bet šiuo metu dažniausiai manoma, kad toks žmogus pats sulaukia daugiau neigiamų pasekmių negu tie, apie kurių neteisėtus veiksmus jis praneša. Todėl mūsų valdžios vyrų ir moterų užduotis yra parodyti, kad viskas gali būti kitaip.

– O kaip tai padaryti?

– Pradėti reikėtų nuo paprasčiausių pavienių pavyzdžių. Visuomenė, manau, labai įdėmiai stebi, kuo pasibaigs buvusios Kauno tardymo izoliatoriaus finansininkės Rasos Kazėnienės, Karaliaus Mindaugo grožio mokyklos darbuotojo Igno Šalnaičio istorijos, kai jie, pranešę apie labai rimtas negeroves savo darbovietėse, arba neteko darbo, arba pasijuto pasmerkti ir ignoruojami. Tai bus savotiškas lakmuso popierėlis kitiems žmonėms, parodantis, kaip jie tokiose situacijose turėtų elgtis. Įstatymas turėtų ne vien sudaryti galimybę žmogui saugiai pranešti apie pastebėtas negerus dalykus, bet ir žinoti, kad jam neteks palikti tos darbovietės ar net kraustyti į kitą gyvenamąją vietovę. Mūsų organizacija taip pat dalyvavo darbo grupėje rengiant šį įstatymą, tačiau jau dabar matome, kad projekte reikalingos tam tikros pataisos, galinčios labiau apsaugoti pranešėjus. Manau, kad žmogus pirmiausia turėtų turėti saugią galimybę pranešti apie

pastebėtas negeroves savo darbovietės viduje. O jeigu į tai buvo nereaguojama, pranešti kitoms institucijoms.

– Bet jei kokiais nors neteisėtais veiksmais kaltinamas pats įstaigos ar įmonės vadovas, kokia prasmė pranešėjui apie tai jį informuoti?

– Be abejo, tuomet pranešimo adresatas jau turėtų būti kitas. Būtent dėl to įstatymo projekte ir numatyta galimybė pranešėjui kreiptis į kitas institucijas. Be to, yra numatytas ir finansinis atlygis už vertingą pranešimą, padedantį išaiškinti stambius korupcijos ir piktnaudžiavimo tarnyba faktus.

– Ar nepavadinis visuomenė to atlygio už ką nors demaskuojantį pranešimą „Judo gražiais“?

– Finansinis atlygis už tokius pranešimus šiuo metu Lietuvoje iš tiesų yra savotiškas vienaragis. Iki šiol nesu girdėjęs, kad kas nors būtų gavęs tokį atlygį. Būtų labai keista, jei žmogus praneštų apie negeroves vien dėl atlygio. Tie pinigai tikrai nepadengtų tų išlaidų, jei dėl vieno ar kito pranešimo tektų keisti darbą, gyvenamąją vietą ar dar ką nors. Vienas iš Pranešėjų įstatymo tikslų yra pakeisti viešojo ir privataus sektoriaus kultūrą. Tik nuo įstaigų, įmonių ir organizacijų vadovų priklauso, ar jauni žmonės prigis jų kolektyvuose, norės bendrauti keldami aktualiausių klausimų, ar išeis ten, kur kitokia aplinka, kitoks požiūris į tuos pačius dalykus.

– Kas turėtų būti atsakingas už pranešėjų apsaugos ir pagalbų jiems proceso koordinavimą? Praktika juk ne kartą parodė: kai atsakingi visi, iš tiesų neatsakingas niekas.

– Šiuo metu projekte įrašyta, kad visa tai turėtų koordinuoti prokuratūra. Tačiau mes manome, kad turėtų būti šiek tiek kitaip. Suprantu, kad lengviau įtikinti žmones pranešti apie negeroves, kai visiems yra aišku, kas už ką yra atsakingas, kokia institucija prižiūrės šiuos klausimus. Tačiau, kai atsiranda viena labai galinga institucija arba savotiškas vadovų vadovas, labai lengva skirti jai daugiau atsakomybių, negu reikia. Politikams teks apsispręsti, kas turėtų koordinuoti šiuos procesus. Pranešėjų apsauga nėra vien baudžiamojo persekiojimo klausimas. Šis įstatymas apima kur kas platesnes sritis. Todėl reikės susitarti ne tik, kokia institucija už tai bus atsakinga, bet ir kaip ji veiks, ar tik formuos politiką, koordinuos, nustatys tam tikras veiklos gaires, ar tai bus įstaiga, kuriai tiesiogiai bus galima pranešti ir ji imsis konkrečių veiksmų.

„Transparency International“ Lietuvos skyriaus nuotrauka

KWS ŽIEMINIAI RAPSAI

FACTOR KWS – standartinė veislė Valstybinėje veislių tyrimo sistemoje (VVTs)

FACTOR KWS F1⁺ + RLM 7*

Lietuvoje registruotas 2015 m. 2015 m. D. Pielikienės ūkyje Marijampolės r. pasiektas bemaž 7 t/ha derlius, o Kauno AVTS – 7,22 t/ha, 2016 m. Pasvalio AVTS – 7,65 t/ha.

GORDON KWS F1⁺ + RLM 7*

Tarp 2013–2015 m. VVTs tirtų veislių – trečia pagal derlingumą. 2015 m. Kauno AVTS pasiekė 6,93 t/ha derlių.

ALVARO KWS F1⁺ + RLM 7*

Naujas itin derlingas, gerai žiemojantis hibridas. 2015 m. Kauno AVTS pasiekė 7,98 t/ha derlių (2014 m. – 6,45 t/ha, antras rezultatas).

CRISTIANO KWS F1⁺ + RLM 7*

Naujas derlingas, gerai žiemojantis hibridas, 2015 m. Kauno AVTS pasiekė 7,06 t/ha derlių, o 2016 m. Pasvalio AVTS – 6,54 t/ha.

MARC F1⁺ + RLM 7*

2015–2016 m. tiriamas AVTS, žiemojimo rodikliais ir derlingumu lenkė standartus. 2016 m. Pasvalio AVTS pasiektas 7,20 t/ha derlius.

FERNANDO F1⁺ + RLM 7*

Naujas hibridas, 2015 m. Kauno AVTS pasiekęs 6,91 t/ha derlių, pernai Lietuvoje sėkmingai augintas 150 ha plote.

UMBERTO KWS F1⁺ + RLM 3+ + RLM 7*

Naujas derlingas, gerai žiemojantis hibridas, 2016 m. Pasvalio AVTS pasiekė 7,91 t/ha. RLM 3 genas dar labiau pagerina atsparumą ligoms.

FRODO KWS F1⁺

Naujas derlingas, gerai žiemojantis hibridas. 2014 m. Kauno AVTS – ketvirtas (6,42 t), 2015 m. pasiekė 6,77 t/ha.

HYBRIROCK F1⁺

Trečius metus Lietuvoje auginamas hibridas. 2014 m. išsikyrė UAB „Lifrania“ bandyme Marijampolės r. Gerai žiemoja, vidutinio ankstyvumo.

* RLM 7 – genas, pagerinantis rapsų atsparumą fomozei ir išbėrijimui iš ankštarių.

Daugiau informacijos apie šias ir kitas veisles – www.kws.lt

KWS

Konsultuoja Kastytis Patiejūnas, tel. 8 686 03006 ir Marius Garuckas, tel. 8 614 06887

Prekiauja: ¹AB „Kauno grūdai“, ²UAB „Žvalguva“, ³UAB „Scandagra“, ⁴AB „Linus Agro“, ⁵UAB „Agrochema“.

Žemės ūkio rūmai - Jūsų sėkmės raktas!